

vendèr plačilo prejmejo, toku tudi jest očem plačilo imeti.« Po svoji neumnosti je ta norc otel en tat biti, koker ti drugi. Dokler tatvina je — *Rei alienae occulta ablatio rationabiliter invito Domino* — kadar eden eno reč skrivaje uzame čez, pametnu premišleno, nevoljo tiga gospodarja. Aku lih en malu uredni hlapec al' najemnik očitnu lon potegne, pèr tim vendèr je rejs, da je po tatinsku obračal u tim, kir je tisti čas, kateriga bè bil doužan k gospodnimu delo obrniti, napridnu po lenobi inu nagudnosti zapravit. Toku po tatinsku sturi tisti pastir, kadar u tim, kir u senci leži inu spi, vouk od čede ouco popade. En tat, ena tatica je tisti hlapec inu dekla, kadar se skuz' nje namarnost gospodarju škoda pèrgodi. Tatjè so tisti najemni delauci, kateri priča gospodarja delajo, kadar pak na vidi, postopajo, se pogovarjajo inu okuli sebe gledajo. ... Zvest jezik, zueste roke morejo posli imeti. Hlapci inu dekle bè mogli biti raunu koker guni maliki, katere popisuje David rekoč: »*Oculos habent et non videbunt, aures habent et non audient, os habent et non loquentur*. Imajo oči inu ne vidijo, imajo ušesa inu ne slišijo, imajo usta inu ne govorè.« To je: kar doma vidjo al' slišjo, nemajo pred unanjemi resglasiti. Velik greh je, čez čast inu poštenje svojga bližniga opraulive besede govoriti, še veči greh, govoriti čez domače, dokler se jim bel veruje, koker takim, kateri so ti prvi pričo slišali inu vidili, kar se je doma pregrešniga al' hudobniga zgodilo ...

... Raunu koker sem zložil trojno doužnost teh poslov, tok' tudi tri nauke tebi dam, aku imaš služabnike u tuoje oblasti. Prvič, imej žnjimi potrpljenje, dokler tuoji hlapci inu dekle so človeki, koker si ti, ... po naturi so tuoji bratje inu sestre. Zatorej nikar jih tok' zlu k delo ne ženi, deb ne imeli časa ne jejsti ne spati ... Na bodi enak faraono, kateri je te ... Izraelitarje u enomer pèrganjal: »*Ite ad onera vestra (Ex od. 5)*. Pojdite tje na vašo službo.« Le delat, le kopat, le nosit, le vozit, le tešku uzdigvat etc. — »*Ite ad onera vestra*.« so djali inu ukazovali faraonovi valpote. — »O farao.« so djali Izraelitarji, »noč se pèrbližuje inu se je začelu mračiti, pojdemo počivati.« — »Na perputim.« je odgovoril farao. »*Ite ad onera vestra*. Še je prezgodaj, delajte naprej, nosite butare.« ... Toku še ob sedanjim času pèrganjajo nikateri gospodarji svoje posle, de nemajo časa ne ponoči ne podnevi ne ob nedeli ne ob prazniki, deb' se odahnili ... O verni gospodar, na bodi enak faraonu ... Jest tudi pruti tebi toku pravim: potrpežlivu rovnej s tvojimi podložni, pèrganjaj jih k delo, kar je prov, dej jim zraven čas, pèrpusti jih h počitku ...

U timu drugimu nauku sem pèrporočil tvojim poslam zvest jezik inu zveste rokè, de nemajo rezglasit, kar doma slišjo inu vidjo. H timu se zastopi, de tudi ti gospodar nemaš priča hlapcov inu dekel nič kriviga govoriti al' sturiti. Je ja velika neumnost, očitnu inu glasnu doma govoriti pred usemi domačimi, kar očèš skrivnu inu zakritu imeti. Dalej ti ne moreš moučati inu se huduješ, de ti drugi ne movče. ... Ne govori pred tuoyo ženò, kar očèš skriunu imeti. Še bel moreš movčati pred drugimi domači ...

Ni sreče, kjer je prepiranje med domačimi

(Odlomki)

Ker mej domačmi ni bratoulske lubezni, ker u eni hiši ni prave zastopnosti, temuč samavolnost inu vednu prepiranje, ondi tudi ni sreče, ni žegna božjiga, ampak je use zmešano inu use križim gre. *Ubi zelus et contentio, ibi inconstantia et omne opus pravum*. (Jac 5.) Kjer je nid inu prepiranje, ondi

je zmešnjava inu use hude reči. To je nekedaj dobru znal Joseph, egiptovskiga kralja namestnik, zato je svoje brate s tem lepim naukom na pot spremil: »*Ne irascimini in via*. Na jezite se, na prepirajte se na potu.« Koker de bē otel reči: Jest vas dobru poznam, de ste svojoglavni tar k jezi inu h prepiranju nagneni, zatorej vas opominjam: Mir inu pokoj mej sabo držite, de se mej vami zaveza bratovlske lubezni ne rustrga, sicer ne bote imeli sreče na potu. Kršenik ljubeznivi, usi smo popotniki. *Non habentes ma nentem civitatem, sed futuram inquirimus*. Nemamo tukej obstoječiga mejsta, ampak išemo to prihodno, za tiga vola bom tebe u današnjimu govorjenju opominal, de bē u eni stanovitni spravi, ljubezni inu zastopnosti s tvojmi bližnimi živel. Inu aku bē se pergodilu, da bē mej vami ustal en srd, jeza inu prepiranje, de se zupet hitru spraviš...

... Nerموčneši podpornja ene hiše je prava ljubezin, zastopnost inu prijaznost mej domačimi. Preden letu zvižam, poslušej, kar Olaus inu naš P. Kircherus pišejo od glastovc: U mrzlih deželah glastovce ne zlete čez morje, ampak tudi pozimi ob nervečim mrazu u suoji deželi ostanejo tar se na eno čudno vižo pred mrazam, snegam inu vejtram ubranijo, kir namreč se jih veliku ukupej s peretnicami, s kluni inu s krempli stisnejo inu ravnu koker en klovčič ukup zvijejo inu toku ena to drugo greje, de obena od mraza konc ne uzame. O kulku hiš, kuliku žlaht bē se ohranilu, kē bē mož inu žena, sinovi inu hčere inu drugi domači mej sabo ukupej držali; zaveza lete lubezni bē tudi ukup držala njih srce, njih misu, njih blagu, njih premoženje. Kir pak je prepiranje inu obene prave zastopnosti, kir dela usakateri po svoji glavi, usakateri pod svoj pauc uleče, ni mogoče, deb' ena taka hiša srečna bila.

... Dokler se u eni hiši ti domači mej sabo zastopijo inu neso rezdeleni, toku ni rezdelenu njih blago, njih premoženje, kir se lohku ubranijo pred škodo teh orlov inu jastrebov; očem reči: pred njih sovražniki, kateri jih išejo golufati inu u škodo perpravit. Raunu koker palce, usakatera posebei se lohku prelomi, kadar je več ukupej u butaro zvezanih, se ne puste prelomit. Oku tudi, kir je mej domačimi zaveza prave zastopnosti, se na puste od nauratnikov premagat. Dokler so se zidarji babilonskiga turna mej sabo zastopili, so trdnu svoje delo naprej pelali; koker pak hitru je mej njimi skuzi premenjenje tiga jezika zastopnost minula, je tudi njih delo zastalo. Raunu toku se godi u eni hiši, kir ni zastopnosti, kir ni miru, kir ni sprave. Ta lubezin, zastopnost inu sprava mej domačimi je tanerbulši podpornja ene hiše. Tytbeus, en kamen, od kateriga piše Plinius, dokler je ceu, po vrhu vode plava, kadar je zdroblen, gre na dno. Glihi viži ti domači, dokler ukupej drže, se nesreče ognejo, koker hitru se zdrobe, poginejo... Iz tiga usaki lohku sklene, de, ker ni sprave, tudi ni sreče...

Od prave prijaznosti

Ravnu koker celimo sveto je potrebna svitloba tiga sonca, toku je potrebna prijaznost človeškimo živleno. To je spoznal Cicero, kir je djal: »*Solem e mundo tollere videntur, qui amicitiam e vita tollunt*. Prijaznost mej ludmi doli perpravit, bē bilu ravnu tolku, koker de bē sonce iz sveta pregnal.« Kakar bē u enimu trgu al' u enimu mejstu prijaznosti ne bilu, bē bilu raminu dovgačasnu ondi živeti. Zatorej je djal Aristoteles: »*Civitatibus nihil majus, aut melius amicitia dari potest*. Neč večiga, neč bulšiga ni u enimu mejstu koker